

Γιώργος Ζογγολόπουλος 1903-2004. Γλυπτική - Ζωγραφική - Σχέδιο

Άγγελος Μωρέτης, αρχιτέκτων, γενικός διευθυντής Ιδρύματος Γεωργίου Ζογγολόπουλου

Η έκθεση του Γιώργου Ζογγολόπουλου που εγκαινιάστηκε τον Νοέμβριο στο Μέγαρο Μουσικής Αθηνών, με τη συνεργασία του Ιδρύματος Γεωργίου Ζογγολόπουλου είναι η πρώτη αναδρομική μετά τον θάνατό του το 2004.

Σκοπός της έκθεσης ήταν να γίνει αντιληπτός ο καλλιτεχνικά γόνιμος αλλά και ερευνητικός ανήσυχος χαρακτήρας του Ζογγολόπουλου, που τον οδήγησε στη δημιουργία ενός γλυπτικού κόσμου που επηρέασε όχι μόνο την ελληνική εικαστική σκηνή αλλά και γενικότερα τον ευρωπαϊκό Μοντερνισμό. Επιχείρησε να δώσει μια όσο το δυνατόν πιο πλήρη εικόνα του τόσο πλούσιου σε ευρηματικότητα και εύρος έργου του, όπως και της χαρισματικής προσωπικότητάς του.

Εκτός από τα εμβληματικά έργα της μακράς πορείας του, παρουσιάστηκαν για πρώτη φορά σχέδια, προσχέδια, προπλάσματα, αρχιτεκτονικές μελέτες, έργα ζωγραφικής άγνωστα στο κοινό, αλλά και μια σειρά από προσωπικές φωτογραφίες και ντοκουμέντα.

Την επιμέλεια έκθεσης είχε η Έφη Ανδρεάδη και τον αρχιτεκτονικό σχεδιασμό η Σόνια Χαραλαμπίδου-Διβάνη, η Ειρήνη Χαραλαμπίδου και ο Χριστιανός Λασκαρίδης.

Στο ίδιο διάστημα, στο Διεθνές Αεροδρόμιο της

Αθήνας «Ελευθέριος Βενιζέλος» συνεχίστηκε μέχρι τις 31.01.2009 η έκθεση «Τιμητική αναφορά στο έργο του Γ. Ζογγολόπουλου» που πραγματοποιήθηκε με τη χορηγία του Διεθνούς Αερολιμένα Αθηνών.

Προσωπικά είχα την τύχη αλλά και το προνόμιο να γνωρίσω τον Ζογγολόπουλο μέσα από τους οικογενειακούς δεσμούς που μας ένωναν.

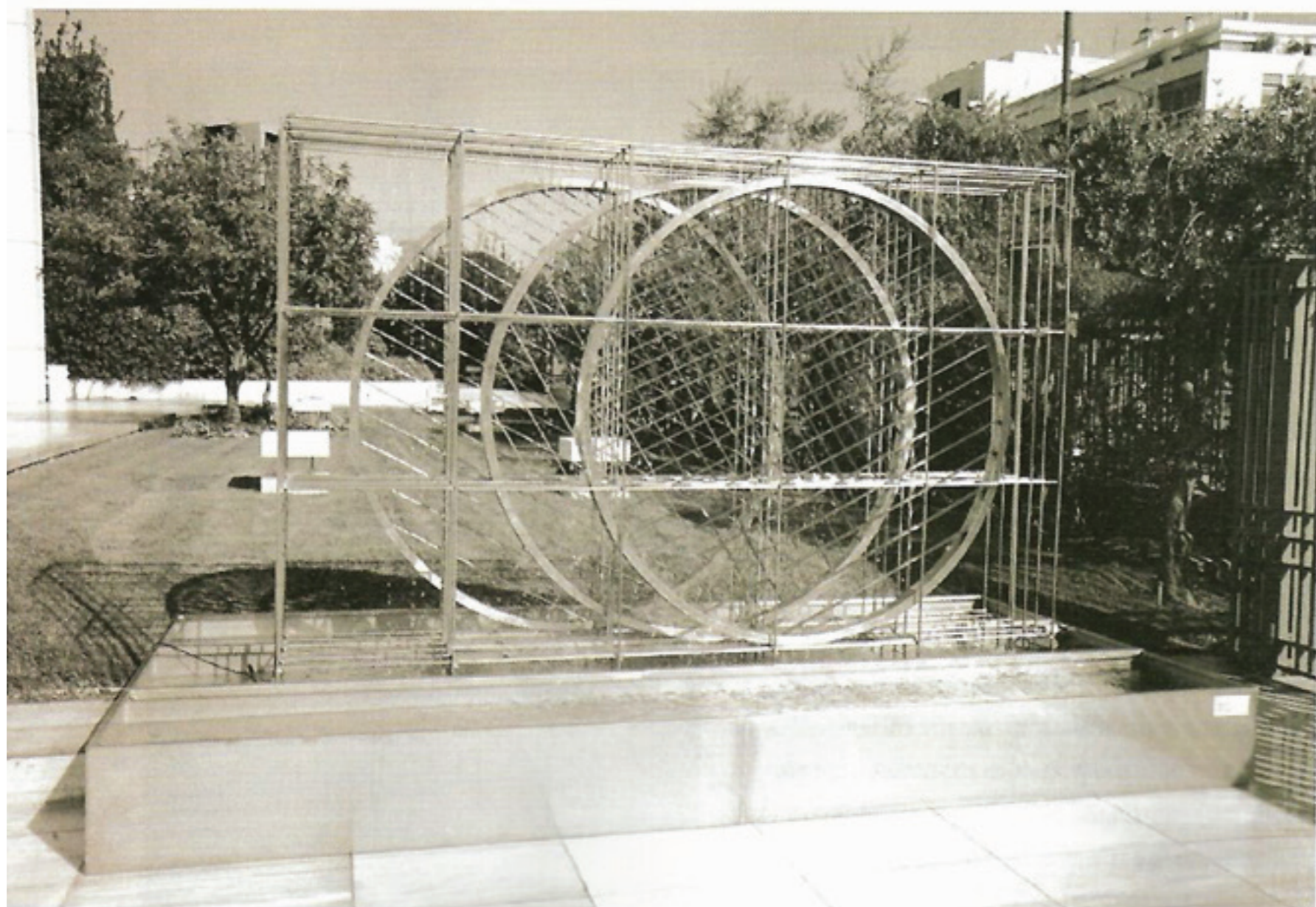
Πίστευε ότι η τέχνη πρέπει να είναι προσιτή στον πολύ κόσμο και ότι ο καλλιτέχνης πρέπει να αποστασιοποιείται και να διαχωρίζεται από το έργο του ώστε αυτό να κρίνεται ανεξάρτητα από τον δημιουργό του.

Τόλμησε να κάμει έργα μεγάλης κλίμακας, τα οποία δούλεψε σε μικρές διαστάσεις έχοντας το όραμα του μεγάλου έργου, το οποίο έβλεπε και σαν αρχιτεκτόνημα που εντάσσονταν στο τοπίο. Πάντα τον ενδιέφερε η αρμονική συνύπαρξη των γλυπτών του με τον περιβάλλοντα χώρο και για τον λόγο αυτό συνεργάστηκε συχνά με αρχιτέκτονες. Θεωρούσε ότι «δεν μπορεί να νοείται μεγάλη γλυπτική χωρίς αρχιτεκτονική μέσα».

Ίσως λίγοι γνωρίζουν ότι από το 1926 και για διάστημα 12 περίπου χρόνων εργάστηκε στη Διεύθυνση Αναστήλωσης Αρχαίων και Βυζαντινών Μνημείων και στο Τμήμα Μελετών των Σχολικών Κτηρίων του Υπουργείου Παιδείας εκπονώντας μελέτες αναστήλωσης Βυζαντινών μνημείων, σχολικών κτηρίων, μουσείων και εκκλησιών.

«Σπούδασα στη Σχολή Καλών Τεχνών στην Αθήνα, ενώ στην αρχιτεκτονική ήμουν αυτοδίδακτος. Κάποια στιγμή συνδέθηκα με τους αρχιτέκτονες. Υπήρχε τότε μια ομάδα από τον Καρατινό, τον Μπτσάκη, τον Κόντογλου, τον Παπαλουκά, τον Ρουσσόπουλο, τον Πικιώνη με τους οποίους έχουμε συνεργαστεί σε πολλά έργα και διαγωνισμούς. Η γνωριμία αυτής της συντροφιάς μ' έφερε σ' επαφή με την αρχιτεκτονική».

Σχεδίαζε πάντα τα έργα του υπό κλίμακα με κάθε λεπτομέρεια, μελετούσε με στατικούς και τεχνικούς τη γερή κατασκευή και την καλή λειτουργία τους. Βασικό χαρακτηριστικό πολλών από αυτά είναι το στοιχείο της κίνησης. Τους έδινε κίνηση με τη χρήση του νερού (το αίμα του γλυπτού όπως έλεγε), τον άνεμο, την οπτική διά-

θλαση των φακών και του πλεξιγκλάς και τον ήχο (σήμαντρα Μνημείου Γοργοποτάμου). Στα έργα του μετά το 1970 χρησιμοποιεί σαν βασικό υλικό το ανοξειδωτο ατσάλι σε διάφορες μορφές (σωλήνες, βέργες, ελάσματα, πλέγματα κ.ά.) σε συνδυασμό με το πλεξιγκλάς. Εξειδικευμένοι τεχνικοί εκτελούσαν και τοποθετούσαν τα έργα του στις θέσεις τους πάντοτε υπό την άοκνη παρουσία και καθοδήγησή του.

Αξιώθηκε να δει τα μεγάλης κλίμακας έργα του να κοσμούν υπαίθριους χώρους και πλατείες στην Ελλάδα και σε πολλές Ευρωπαϊκές πόλεις: Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Κρήτη, Ζάλογο, Ιτέα, Δελφοί, Παρίσι, Βερολίνο, Βρυξέλλες, Βαϊμάρη, ενώ συμμετείχε πολλές φορές στη Biennale της Βενετίας, στη μεγάλη αυτή γιορτή της Τέχνης. Οι ανά διετία Biennale ήταν σαν ορόσημα στην πορεία της ζωής του και ίσως αυτό να ήταν το μυστικό της μακροζωίας του.

Όταν σε ηλικία 95 ετών, του προτάθηκε ο τίτλος του επίτιμου διδάκτορα Ανώτατης Σχολής, αρνήθηκε λέγοντας: «Αυτά είναι για τους γέροντες, εγώ έχω πολύ δουλειά ακόμη εμπρός μου».

Τον Φεβρουάριο του 2004 δημιούργησε το Ίδρυμα Γεωργίου Ζογγολόπουλου στο οποίο εμπιστεύθηκε όλα τα έργα του καθώς και τα πνευματικά δικαιώματα αναπαραγωγής τους.

Η αρχιτέκτων Αλεξάνδρα Μωρέτη αντιπρόεδρος του Ιδρύματος και αδελφή της ζωγράφου Ελένης Ζογγολοπούλου γυναίκας του Γιώργου, αναφέρει για τη ζωή τους:

«Το πρώτο ιδιόκτητο σπίτι τους ήταν ένα ορθογώνιο πετρόκτιστο κτήριο με κερομίδα στο Π. Ψυχικό, με ένα μεγάλο ατελιέ έναν μικρό χώρο υποδοχής και ένα πατάρι για υπνοδωμάτιο. Εκεί η Ελένη κάθε Τετάρτη έκαμε το περίφημο πιλάφι της για την καλλιτεχνική τους παρέα: Σπύρος Βασιλείου, Φραντzesκάκης, Απάρτης, Γιάννης Μόραλης, Νικολάου, Κεσανλής, Πάτροκλος Καραντινός, Χρύσα Ρωμανού και άλλοι.

Ήταν η εποχή που ο Γιώργος δούλευε ακόμη τον ππλό και το μάρμαρο και αρχιτεκτονούσε και η Ελένη ζωγράφιζε νατουραλιστικά με την τεχντροπία του δάσκαλού της Παρθένη. Μετά τα ταξίδια τους στο Παρίσι, τη Ρώμη, τη Φλωρεντία, τη Βενετία λυτρώθηκαν και οι δύο από τα δεσμά του ρεαλισμού και στράφηκαν προς μια αναζήτηση νέων εκφραστικών μορφών.

Τους χρειαζόταν όμως χρόνος, αυτοσυγκέντρωση και πολύ δουλειά για να βρουν τον καινούργιο δρόμο τους. Οι Τετάρτες κόπηκαν, οι πολλές επισκέψεις σταμάτησαν, η Ελένη πρό-

τεινε στον Γιώργο να εγκαταλείψει τη θέση του στο Υπουργείο Παιδείας για να αφοσιωθεί ολοκληρωτικά στη δουλειά του. Έτσι και έγινε, πράγμα όμως που τους στοίχισε μεγάλες ταλαιπωρίες και κακουχίες μέχρι και πείνα.

Μετά από χρόνια γκρεμίστηκε το πέτρινο σπίτι τους και στο οικόπεδο κτίστηκε μια πολυκατοικία. Τα διαμερίσματα που πήραν ως αντιπαροχή τα πούλησαν για να αγοράσουν ένα σπιτόπουλο στο Παρίσι όπου έμεναν κατά καιρούς, για να βρίσκονται μέσα στις εξελίξεις, να ενημερώνονται και ακόμα για να εκδώσουν βιβλία για την τέχνη τους. Κράτησαν μόνον ένα μικρό ημιόγειο διαμέρισμα στην πολυκατοικία και εγκαταστάθηκαν εκεί όπου και έζησαν όλα τους τα υπόλοιπα χρόνια. Το μεγάλο ατελιέ του Γιώργου αντικαταστάθηκε από ένα μικρότερο εργαστήριο στον κήπο, εφοδιασμένο με όλα τα σύνεργα για να δουλεύει τον μπρούντζο, τον ανοξειδωτο χάλυβα, το σίδερο, το αλουμίνιο, το πλεξιγκλάς, και τους φακούς, τα νέα υλικά των έργων του.

Ο Γιώργος και η Ελένη δεν είχαν παιδιά. Δεν θέλησαν να έχουν παιδιά για να μην τα ταλαιπωρήσουν με τη φτώχεια τους και τον μπόεμικο τρόπο της ζωής τους, αλλά και για να μπορούν να δουλεύουν απερίσπαστοι στην τέχνη τους.

Όπως έλεγε ο ίδιος: ο καλλιτέχνης δεν ήρθε σ' αυτή τη ζωή για να πετύχει. Ήρθε για να καεί, για να μάθει, για να μιλήσει ως ανταποκριτής της φωτιάς. Ο καλλιτέχνης είναι ένα φύλλο χαρτί που πέφτει στη φωτιά, καίγεται αλλά ζει η λευκότητά του αιώνια».

δίπλα πάνω: Ο Γ. Ζογγολόπουλος μπροστά από το έργο Ομπρέλες, Θεσσαλονίκη, 1997

δίπλα κάτω: Το υδροκινητικό έργο 3 Ρόδες στην είσοδο του Μεγάρου Μουσικής Αθηνών

πάνω: Το έργο Φακός με ομπρέλες
μέση: Το υπαίθριο γλυπτό στο Ζάλογο
κάτω: Γενική άποψη της έκθεσης

